Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä marraskuuta 2018 *

Henkilöstö – EKP:n henkilöstö – Arviointikierros – Urakehitystä koskeva kertomus (2015) – Mahdollisuus ammattijärjestön edustajan läsnäoloon arviointikeskustelussa – Arvioijan objektiivisuutta ja puolueettomuutta koskevien sääntöjen rikkominen – Palkkaus – Palkankorotuksen epäämistä koskeva päätös – Selvitysaineiston tutkittavaksi ottaminen – Henkilöstöön kuuluvan henkilön ja hänen ”valmentajansa” välillä työsähköpostitse vaihdettu viesti – Vastuu

Asiassa T-827/16,

QB, Euroopan keskuspankin henkilöstöön kuuluva henkilö, edustajanaan asianajaja L. Levi,

kantajana,

vastaan

Euroopan keskuspankki (EKP), asiamiehinään F. von Lindeiner ja B. Ehlers, avustajanaan asianajaja B. Wägenbaur,

vastaajana,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 50 a artiklaan sekä EU-sopimukseen ja EUT-sopimukseen liitetyn, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 36.2 artiklaan perustuvasta kanteesta, jossa vaaditaan yhtäältä kumoamaan kantajaa koskeva arviointikertomus vuoden 2015 arviointikierrokselta ja 15.12.2015 tehty EKP:n päätös palkankorotuksen epäämisestä häneltä sekä kumoamaan tarvittaessa 2.5.2016 tehty EKP:n päätös kantajan oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä ja 15.9.2016 tehty EKP:n päätös hänen valituksensa hylkäämisestä, sekä toisaalta korvausta kantajalle väitetysti aiheutuneesta vahingosta,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Gervasoni sekä tuomarit K. Kowalik-Bańczyk ja C. Mac Eochaidh (esittelevä tuomari),

kirjaaja: E. Coulon,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

Asian tausta

1 Kantaja QB tuli Euroopan keskuspankin (EKP) palvelukseen 1.3.2001. Hän toimi palvelukseen tulostaan alkaen pankissa useissa eri tehtävissä.

2 Kantaja nimitettiin ajalle 1.1.2014–31.1.2017 tehtävään [*luottamuksellinen*] [1] pääosaston [*luottamuksellinen*] osaston [*luottamuksellinen*] yksikköön [*luottamuksellinen*] (jäljempänä yksikkö [*luottamuksellinen*]).

3 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että kantaja toteutti useita toimenpiteitä estääkseen nimittämisensä yksikköön [*luottamuksellinen*] tai tullakseen kyseiseen yksikköön nimittämisensä jälkeen uudelleen nimitetyksi. Kantajaa koskevassa arviointiajanjaksolle 1.9.2013–31.8.2014 laaditussa arviointikertomuksessa (jäljempänä vuoden 2014 arviointikertomus) todetaankin, ettei hänen aikomuksenaan ollut jäädä yksikköön [*luottamuksellinen*] ja että hän ja hänen esimiehensä aikoivat kartoittaa työpaikan sisäisen tehtävänkierron mahdollisuuksia. Mainitusta kertomuksesta käy toisaalta ilmi, että yksikön [*luottamuksellinen*] esimies oli aluksi suostunut keventämään osittain hänen työmääräänsä helpottaakseen tehtävänkierron toimenpiteitä. Koska toimenpiteet eivät tuottaneet tulosta, hänelle osoitettiin vähitellen uusia tehtäviä tarkoituksena saada hänet sitoutumaan täysimääräisesti yksikön [*luottamuksellinen*] työhön. Kantaja teki 5.2.2015 vuoden 2014 arviointikertomuksesta oikaisuvaatimuksen ja riitautti vuotta 2014 koskevasta vuosittaisesta palkan- ja bonuksentarkistusmenettelystä (Annual Salary and Bonus Review, jäljempänä ASBR) tehdyn ja hänelle osoitetun päätöksen hallinnonsisäisten oikeussuojakeinojen avulla (oikaisuvaatimus ja myöhemmin valitus).

4 Käsiteltävä kanne koskee kautta, jonka ajaksi kantaja nimitettiin yksikköön [*luottamuksellinen*], ja erityisesti arviointiajanjaksoa 1.9.2014–31.8.2015 (jäljempänä vuoden 2015 arviointiajanjakso), jota vuoden 2015 arviointikertomus koskee (jäljempänä riidanalainen arviointikertomus). Vuoden 2015 arviointiajanjaksolla kantajan esimiehiä yksikössä [*luottamuksellinen*] olivat yksikön apulaispäällikkö [*luottamuksellinen*] (jäljempänä arvioija 1) ja yksikönpäällikkö [*luottamuksellinen*] (jäljempänä arvioija 2). Kantaja työskenteli 15.4.2015 asti näiden kahden henkilön valvonnassa. Kantaja sai tilapäisen siirron ajalle 15.4.–15.7.2015 pääosaston [*luottamuksellinen*] (jäljempänä pääosasto [*luottamuksellinen*]) yksikköön [*luottamuksellinen*], jossa hänen esimiehiään olivat [*luottamuksellinen*] ja kyseisen yksikön päällikkö [*luottamuksellinen*] (jäljempänä arvioija 3). Tämän jälkeen kantaja palasi yksikköön [*luottamuksellinen*].

5 Ensimmäisenä arvioijana toimivan arvioija 1:n ja kantajan välillä pidettiin 10.4.2015 puolivälin tilannearvio (jäljempänä puolivälin keskustelu). Tämän kokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että arvioija 1 katsoi, ettei kantaja omistautunut eri tehtävilleen entisellä tarmollaan, ja pani merkille vastahakoisuutta ja viivyttelyä [*luottamuksellinen*] koskevassa tehtävässä sekä sen, että ylimääräistä aikaa oli pyytämättä käytetty [*luottamuksellinen*] koskevaan erityiseen tehtävään. Kantaja puolestaan toisti haluavansa lähteä yksiköstä [*luottamuksellinen*] ja koki, että jotkin hänelle osoitetuista tehtävistä eivät vastanneet hänen työprofiiliaan eivätkä edistäneet hänen uramahdollisuuksiaan, eikä hän havainnut eroa mieluisina pitämiensä tehtävien ja muiden tehtävien välillä. Pöytäkirjassa ei mainita minkäänlaisia jännitteitä. Arvioija 1:n muistikuvan mukaan keskustelu oli ollut hyvin sopuisa, mutta kantaja totesi marraskuussa 2015, että puolivälin keskustelu oli aiheuttanut hänelle suurta stressiä.

6 Kantaja hyväksyi ensin 28.9.2015 kutsun vuoden 2015 arviointiajanjaksoa koskevaan arviointikeskusteluun, jonka arvioija 1 oli ehdottanut pidettäväksi 7.10.2015. Tämän jälkeen kantaja ilmoitti arvioija 1:lle toiveestaan saada arviointikeskusteluun avukseen L:n, joka tuohon aikaan edusti

1 Luottamukselliset tiedot peitetty.

ammattijärjestöä International and European Public Services Organisation (IPSO) ja toimi sen puheenjohtajana. Arvioija 1 vastasi pyyntöön toteamalla, ettei hänellä ollut valtuuksia antaa lupaa L:n läsnäololle arviointikeskustelussa, koska ei ollut olemassa oikeudellista perustaa, joka mahdollistaisi kolmannen osapuolen läsnäolon.

7 Kantaja ilmoitti 6.10.2015, että hän oli eri mieltä arvioija 1:n vastauksesta. Hänen mukaansa valitusmenettely, jonka hän oli pannut vireille muutamaa kuukautta aiemmin, oli osoitus konfliktitilanteesta. Kantajan mukaan asiassa oli sovellettava EKP:n henkilöstön palvelussuhteen ehtoja sekä EKP:n ja IPSOn välillä tehdyn yhteisymmärryspöytäkirjan määräyksiä.

8 Kantaja saapui 7.10.2015 arviointikeskusteluunsa L:n kanssa arvioija 1:n ohjeista huolimatta, mutta päätti lopulta, ettei osallistuisi siihen, koska arvioija 1 vastusti L:n osallistumista.

9 Kantaja lähetti samana iltana arvioija 3:lle huomautuksensa arvioinnista, jonka tämä oli tehnyt hänen tilapäisestä siirrostaan, ja totesi niissä, että hänen mielestään arviointiin oli vaikuttanut arvioija 3:n ja arvioija 2:n välillä ennen siirron alkamista käyty asiaton viestienvaihto. Arvioija 3 totesi riidanalaisen arviointikertomuksen 3.3.1 kohdassa, että kantajalle siirron ajaksi osoitetuista tehtävistä oli ollut eriäviä näkemyksiä ja ettei siirto ollut tuottanut odotettua hyötyä.

10 Toinen keskustelu vahvistettiin pidettäväksi 15.10.2015.

11 Kantaja toisti 12.10.2015 toiveensa saada arviointikeskusteluunsa mukaan L:n ja huomautti, että yksikön [*luottamuksellinen*] esimies oli selvästi vaikuttanut arvioija 3:n arviointiin.

12 Arvioija 1 toisti 13.10.2015, että arviointikeskustelu oli suunniteltu käytäväksi kahdenvälisesti arvioijan ja arvioitavan henkilön välillä. Hän tarkensi, että L. aikoi ottaa selvää, olisiko hänen oma läsnäolonsa ”suuntaviivojen” mukaista, ja että oli sovittu, että myönteisessä tapauksessa arvioija 1:lle ilmoitettaisiin asiasta. Koska tällaista ilmoitusta ei tullut, arvioija 1 odotti, että 15.10.2015 käytävä arviointikeskustelu pidettäisiin ehdottomasti kahdenvälisenä.

13 Arviointikeskustelulle varattuna ajankohtana 15.10.2015 kantaja pyysi arvioija 1:tä lykkäämään keskustelua siihen asti, kunnes henkilöstöasioista vastaava EKP:n johtokunnan jäsen P, johon L. oli ottanut yhteyttä osallistumistaan arviointikeskusteluun koskevassa asiassa, olisi antanut vastauksensa. Kantaja muistutti, että puolivälin keskustelu oli muodostunut hänelle huomattavan stressin aiheeksi ja ettei hän suostuisi kokemaan samaa uudelleen.

14 Arvioija 1 ilmoitti 22.10.2015 aikovansa odottaa selvennystä ja muistutti samalla, että arviointimenettelylle oli asetettu kaikkien osapuolten, myös toisen arvioijan, arvioiden järjestelmään sisällyttämistä koskeva määräaika, joka umpeutuisi 15.11.2015.

15 Kantaja toisti 3.11.2015 lähettämässään sähköpostiviestissä, joka oli osoitettu arvioija 1:lle ja kopiona henkilöstöhallinnon pääosaston (jäljempänä henkilöstöhallinnon pääosasto) edustajalle sekä L:lle, että puolivälin keskustelu oli aiheuttanut hänelle stressiä. Hän teki erinäisiä huomioita moitteista, joita arvioija 1 oli esittänyt hänen työstään. Hän toisti kiistävänsä nämä moitteet ja syytökset ja totesi, että hän koki tulleensa kiusatuksi ja joutuneensa ”järjestetyn työpaikkahäirinnän” uhriksi ja että yksikön [*luottamuksellinen*] esimies yritti löytää moitteita häntä vastaan hänen aiemmin tekemiensä kanteluiden johdosta ja koska hän oli pyytänyt saada arviointikeskusteluun avukseen henkilökunnan edustajan.

16 Arvioija 1 pyysi 4.11.2015 henkilöstöhallinnon pääosaston edustajaa tutkimaan asiaa henkilöstöhallinnon näkökulmasta.

17 Arvioija 1 muistutti 6.11.2015 kantajaa siitä, että arviointimenettelylle asetettu määräaika umpeutuisi pian. Koska pyydettyä selvennystä ei ollut saatu eikä kantaja halunnut osallistua arviointikeskusteluun kahdenväliseltä pohjalta, arvioija 1 ilmoitti kantajalle sisällyttävänsä tätä koskevan arvionsa järjestelmään 10.11.2015 illalla käymättä keskustelua hänen kanssaan ja että kantajalla olisi mahdollisuus toimittaa hänelle tosiseikkoja koskevat huomautuksensa 11.11.2015, minkä jälkeen hän lähettäisi arviointikertomusluonnoksen arvioija 2:lle.

18 Henkilöstöhallinnon pääosasto aloitti 10.11.2015 kantajan ja tämän esimiesten suostumuksella epämuodollisen menettelyn, jonka tarkoituksena oli tutkia kyseenalaistettuja asenteita ja menettelyä (jäljempänä ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskeva menettely). Sähköpostiviestistä, jolla arvioija 1:tä ja kantajaa pyydettiin osallistumaan mainittuun menettelyyn, käy ilmi, ettei tämä menettely johtanut arviointimenettelyn keskeyttämiseen. Huomattakoon, että 15.2.2016 kyseisestä menettelystä laaditut päätelmät eivät sisällä yhtään objektiivista seikkaa, joka olisi osoitus siitä, että ihmisarvoa työyhteisössä olisi loukattu.

19 Arvioija 1 kehotti 11.11.2015 kantajaa toimittamaan hänelle huomautuksensa hänen järjestelmään sisällyttämästään arvioinnista ennen kuin hän välittäisi sen edelleen arvioija 2:lle sovitusti 12.11.2015 illalla.

20 Kantaja toimitti 12.11.2015 huomautuksensa arvioija 1:n tekemästä arvioinnista ja kiisti niissä erinäisiä kohtia. Hän toi uudelleen esille tunteensa kiusatuksi tulemisesta, toisti joutuneensa ”järjestetyn työpaikkahäirinnän” uhriksi ja ilmaisi jälleen vaikutelmansa siitä, että hänen esimiehensä yritti löytää moitteita häntä vastaan.

21 Arvioija 1 vastasi 13.11.2015 sähköpostitse kantajalle, ettei ollut samaa mieltä kantajan esittämistä mielipiteistä. Lomake välitettiin edelleen arvioija 2:lle, jotta tämä voisi lisätä siihen oman arviointinsa, ja tämän hän tekikin samana päivänä ja muistutti kantajaa siitä, että tällä oli 15.12.2015 asti aikaa lisätä lopulliset huomautuksensa ja päättää vuoden 2015 arviointimenettely.

22 Arvioija 1 huomautti riidanalaisen arviointikertomuksen 5.1 kohdassa pääasiallisesti, että tehdyn työn määrä ja laatu alittivat sen, mitä [*luottamuksellinen*] voitiin odottaa. ”Analysointitaidon” keskeisestä pätevyysalueesta arvioija 1 puolestaan pani merkille vaihtelua osoitetuissa taidoissa kantajan eri tehtävien mukaan ja totesi toivoneensa, että kantaja olisi osoittanut suurempaa itsenäisyyttä ja sitoutumista. ”Aloitekykyä ja sitoutuneisuutta” koskevasta pätevyysalueesta arvioija 1 puolestaan toi esille kantajan sitoutumisen puutteen yhdellä keskeisimmistä tehtäväalueista, mikä oli mahdollisesti alkuperäisenä syynä kantajan työsuorituksen riittämättömyyteen määrän, laadun ja tarkoituksenmukaisuuden osalta. ”Tiimityöskentelyn” pätevyysalueesta arvioija 1 pani merkille epätasapainon vastavuoroisessa tukemisessa. Vuoden 2014 arviointikierroksella mainitut arvioija 1:n odotukset kantajan täysivaltaisesta integroitumisesta yksikköön [*luottamuksellinen*] eivät olleet täyttyneet. Arvioija 1 totesi seuraavaa arviointikierrosta silmällä pitäen odottavansa, että kantaja lisäisi työpanostaan, sitoutuisi kokonaisvaltaisesti yksikön [*luottamuksellinen*] työhön ja myötävaikuttaisi yksikön työhön tehtävänsä vaatimalla tasolla. Arviointikertomuksessa myös tarkennettiin, että kantajan tehtävät ja tavoitteet pysyisivät pääpiirteissään muuttumattomina.

23 Arvioija 2 lisäsi oman arviointinsa riidanalaisen arviointikertomuksen 5.2 kohtaan. Hän totesi yhtyvänsä arvioija 1:n arviointiin. Hän katsoi, että kantajan olisi pitänyt keskittyä [*luottamuksellinen*] koskevaan vastuualueeseen eikä [*luottamuksellinen*] liittyvään tehtävään. Arvioija 2 huomautti, että kantaja oli omasta aloitteestaan ehdottanut osallistumista [*luottamuksellinen*] koskevaan hankkeeseen, vaikka hänen esimiehensä oli nimenomaisesti ilmoittanut hänelle, ettei sen osalta ollut tarpeen toimia. Seuraavaksi arvioija 2 totesi puutteita joustavuudessa, aloitekyvyssä, tiimiin integroitumisessa ja työn laadussa. Hän täsmensi odottavansa, että kantaja parantaisi työsuoritustaan, osallistuisi yksikön työhön tehtävänsä vaatimalla tasolla ja toteuttaisi mallintamista koskevan työnsä tehtäviensä puitteissa

sellaisina kuin ne on hänelle uskottu. Lopuksi arvioija 2 korosti, että kantajan olisi parannettava tehokkuuttaan ja työsuoritustaan ja että hän voisi kehittää integriteettiään, sillä hän on toistuvasti ohittanut hierarkiajärjestyksen tiettyjä aloitteita tehdessään.

24 Kantaja esitti 5.3 kohdassa 8.12.2015 huomatuksensa riidanalaisesta arviointikertomuksesta ja kiisti niissä häntä kohtaan esitetyt moitteet.

25 Riidanalainen arviointikertomus hyväksyttiin lopullisesti 3.2.2016.

26 Kantaja ilmoitti 6.1.2016, että hän kieltäytyisi tapaamasta esimiestään vuoden 2015 ASBR-menettelyä koskevan hänelle osoitetun EKP:n päätöksen luovuttamiseksi (jäljempänä vuoden 2015 ASBR-päätös). Vuoden 2015 ASBR-päätös toimitettiin kieltäytymisen vuoksi hänelle postitse. Päätöksessä todetaan, että kantajan työsuoritusta pidettiin puutteellisena, minkä perusteella hänelle ei myönnettäisi palkankorotusta. Kantajan esimies ilmoitti hänelle 7.1.2016 lähetetyllä sähköpostilla, että vuoden 2015 ASBR-päätöksen luovuttaminen on arviointikeskustelun tavoin osa henkilöstön ja esimiesten välisiä säännöllisiä vuorovaikutussuhteita, joissa IPSOn osallisuus ei ole tarkoituksenmukaista. Kantajan esimies totesi olevansa kantajan käytettävissä tavatakseen hänet ja selostaakseen hänelle päätöksen sisältöä.

27 Kantaja riitautti 4.3.2016 riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen oikaisuvaatimuksella, joka hylättiin 2.5.2016 annetulla päätöksellä.

28 Kantaja valitti 28.6.2016 oikaisuvaatimuksensa hylkäämisestä. Valitus hylättiin EKP:n pääjohtajan 15.9.2016 tekemällä päätöksellä.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

29 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 24.11.2016 jättämällään kannekirjelmällä.

30 Unionin yleinen tuomioistuin on kantajan sen työjärjestyksen 66 artiklan nojalla esittämän pyynnön seurauksena hyväksynyt tunnistetietojen poistamisen 17.1.2017 antamallaan päätöksellä ja päättänyt jättää kantajan nimen pois tämän tuomion julkisesta versiosta.

31 Koska asianosaiset eivät pyytäneet unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 106 artiklan 1 kohdan mukaista asianosaisten kuulemiseksi pidettävää istuntoa, unionin yleinen tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) päätti työjärjestyksensä 106 artiklan 3 kohdan mukaisesti ratkaista kanteen ilman asian käsittelyn suullista vaihetta, koska se katsoi, että sillä on asiakirja-aineiston perusteella riittävät tiedot.

32 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– ottaa käsiteltävän kanteen tutkittavaksi ja toteaa sen perustelluksi

– ja siten

  – kumoaa riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen

  – kumoaa tarvittaessa 2.5.2016 tehdyn päätöksen kantajan oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä ja 15.9.2016 tehdyn päätöksen hänen valituksensa hylkäämisestä

  – velvoittaa EKP:n maksamaan korvausta henkisestä kärsimyksestä kohtuulliseksi katsottavat 15 000 euroa

– velvoittaa EKP:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan.

33 EKP vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

34 Kantaja esittää riidanalaisen arviointikertomuksen kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi kolme kanneperustetta, joista ensimmäinen perustuu EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden (Guide to the ECB appraisal) virheelliseen soveltamiseen, puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen ja huolenpitovelvoitteen laiminlyöntiin etenkin siltä osin kuin EKP epäsi kantajalta mahdollisuuden saada arviointikeskusteluun mukaan ammattijärjestön edustajan, toinen objektiivisuutta ja puolueettomuutta koskevien sääntöjen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan rikkomiseen etenkin siltä osin kuin arvioija 2 oli kantajan mukaan esittänyt hänestä lausumia, jotka osoittavat, ettei hän kyennyt täyttämään arvioijan tehtäväänsä objektiivisesti ja puolueettomasti, ja kolmas ilmeisiin arviointivirheisiin.

35 Kantaja esittää vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi kaksi kanneperustetta, joista ensimmäinen perustuu vuoden 2015 ASBR-päätöksen taustalla olevan riidanalaisen arviointikertomuksen lainvastaisuuteen ja toinen ASBR-menettelyä koskevien suuntaviivojen – jotka sisältyvät EKP:n asiakirjaan nimeltä ”The Annual Salary and Bonus Review” – sekä perusoikeuskirjan 41 artiklan virheelliseen soveltamiseen siltä osin kuin vuoden 2015 ASBR-päätöstä ei ole perusteltu eikä kantajaa ollut kuultu etukäteen.

36 Kantaja ei esitä erityisiä perusteita vaatimukselle saada kumotuksi 2.5.2016 tehty päätös kantajan oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä ja 15.9.2016 tehty päätös hänen valituksensa hylkäämisestä.

Oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä 2.5.2016 tehdyn päätöksen ja valituksen hylkäämisestä 15.9.2016 tehdyn päätöksen kumoamista koskeva vaatimus

37 On syytä muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kumoamisvaatimuksista, jotka kohdistuvat muodollisesti valituksen hylkäämisestä tehtyyn päätökseen, seuraa, että valituksen kohteena ollut toimi saatetaan unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos tällaisella vaatimuksella ei sellaisenaan ole itsenäistä sisältöä (ks. vastaavasti tuomio 17.1.1989, Vainker v. parlamentti, 293/87, EU:C:1989:8, 8 kohta, ja tuomio 6.4.2006, Camós Grau v. komissio, T-309/03, EU:T:2006:110, 43 kohta).

38 Kun käsiteltävässä asiassa otetaan huomioon, että oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä 2.5.2016 tehdyllä päätöksellä ja valituksen hylkäämisestä 15.9.2016 tehdyllä päätöksellä ainoastaan vahvistetaan riidanalainen arviointikertomus ja vuoden 2015 ASBR-päätös, on todettava, että 2.5.2016 tehdyn päätöksen ja 15.9.2016 tehdyn päätöksen kumoamista koskevalla vaatimuksella ei ole itsenäistä sisältöä ja että kyseistä vaatimusta ei siten tarvitse erikseen ratkaista, vaikka riidanalaisen arviointikertomuksen lainmukaisuuden tarkastelussa on otettava huomioon mainittujen päätösten perustelut (ks. vastaavasti tuomio 9.12.2009, komissio v. Birkhoff, T-377/08 P, EU:T:2009:485, 58 ja 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Riidanalaisen arviointikertomuksen kumoamista koskeva vaatimus

EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden virheelliseen soveltamiseen, puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen ja huolenpitovelvoitteen laiminlyöntiin perustuva ensimmäinen kanneperuste

39 Kantaja väittää, että EKP:n henkilöstön arviointiohjeita on sovellettu virheellisesti kolmesta syystä, joista ensimmäinen on vuoropuhelun väitetty puuttuminen siitä syystä, ettei arviointikeskustelua käyty, mikä merkitsi kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaamista, toinen se, ettei riidanalaisessa arviointikertomuksessa kantajan väitteen mukaan yksilöidä keinoja työsuorituksen parantamiseksi eikä aseteta tavoitteita, mikä merkitsee huolenpitovelvoitteen laiminlyöntiä, ja kolmas puolestaan se, ettei kolmas, ulkopuolinen esimies ollut kantajan väitteen mukaan osallistunut riidanalaiseen arviointikertomukseen.

40 Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, joka perustuu EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden virheelliseen soveltamiseen, vuoropuhelun puuttumiseen ja puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen, kantaja väittää pääasiallisesti, että EKP:n henkilöstöön kuuluvilla henkilöillä on EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden mukaan mahdollisuus saada arviointikeskusteluun avukseen ammattijärjestön edustaja ja että epäämällä häneltä mahdollisuuden tällaisen henkilön läsnäoloon tuossa keskustelussa arvioija 1 oli tosiasiallisesti vienyt häneltä mahdollisuuden mainittujen ohjeiden mukaiseen arviointikeskusteluun ja siten loukannut hänen puolustautumisoikeuksiaan.

41 EKP kiistää nämä argumentit.

42 Tässä yhteydessä on syytä panna merkille ensinnäkin EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden oikeudellisesta luonteesta, että oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka ohjeita ei voida pitää oikeussääntöinä, joita hallinto on velvollinen noudattamaan, niissä vahvistetaan noudatettavaa käytäntöä koskevia ohjeellisia käytännesääntöjä, joista hallinto ei voi poiketa yksittäisessä tapauksessa perustelematta tätä syillä, joiden on oltava yhteensopivia yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa. Kun asianomainen toimielin antaa tällaisia käytännesääntöjä ja ne julkaisemalla ilmoittaa, että niitä sovelletaan niissä tarkoitettuihin tilanteisiin, se rajoittaa oman harkintavaltansa käyttöä eikä voi poiketa näistä säännöistä sillä muutoin sen voidaan katsoa loukanneen yleisiä oikeusperiaatteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta tai luottamuksensuojan periaatetta. Näin ollen ei voida sulkea pois sitä, että tällaisilla yleisesti sovellettavilla käytännesäännöillä voi tiettyjen edellytysten täyttyessä ja niiden sisällöstä riippuen olla oikeusvaikutuksia (ks. vastaavasti tuomio 18.9.2015, Wahlström v. Frontex, T-653/13 P, EU:T:2015:652, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, ja tuomio 19.10.2017, Possanzini v. Frontex, T-686/16 P, ei julkaistu, EU:T:2017:734, 43 kohta).

43 Nyt käsiteltävässä asiassa on syytä huomata yhtäältä, että kantaja kieltäytyi osallistumasta arviointikeskusteluun, vaikka EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden mukaan hänellä oli osallistumisvelvollisuus. Ohjeissa näet todetaan, että ”arvioitavien henkilöiden velvollisuutena on osallistua arviointikeskusteluun ja ottaa vastaan esimiesten palaute”.

44 Toisaalta on syytä huomata, että EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden sanamuodosta ilmenee, että arviointikeskustelun tarkoituksena on saattaa yhteen ainoastaan arvioitava henkilö ja arvioija. Ohjeissa todetaan seuraavaa:

”Arviointikeskustelut on lähtökohtaisesti pidettävä kahdenvälisesti ensimmäisen arvioijan ja arvioitavan henkilön välillä. Jos työ on järjestetty siten, että arvioitava henkilö raportoi useammalle kuin yhdelle esimiehelle, ensimmäinen arvioija kerää muiden esimiesten arviot ja lisää ne lomakkeeseen. Arvioitavan henkilön ja muiden esimiesten välillä voidaan tarvittaessa käydä ylimääräisiä arviointikeskusteluja.”

45 Kuten EKP korostaa, ilmaisulla ”lähtökohtaisesti” voidaan erottaa pääsääntö poikkeuksesta. Kun arviointikeskustelu on siis pääsääntöisesti tarkoitus käydä kahdenvälisesti, ulkopuolinen kolmas osapuoli voi silti osallistua siihen. Toisin kuin kantaja väittää, tämä ei suinkaan merkitse sitä, että IPSOn edustajan läsnäolo voitaisiin hyväksyä. Kuten myös EKP tähdentää, tilanteet, joissa henkilöstöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada avukseen ammattijärjestön edustaja, rajoittuvat EKP:n sisäisten sääntöjen tiettyihin määräyksiin, jotka kaikki liittyvät ristiriitatilanteisiin (yksittäistapauksia koskevat riidat, hallinnollista valvontaa, oikaisuvaatimuksia tai valituksia koskeva menettely, hallinnollinen tutkinta) tai arkaluonteisia tilanteita (ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskeviin toimintaperiaatteisiin liittyvä epävirallinen kriisinratkaisu). Nämä määräykset esitetään yhteenvetona EKP:n ja IPSOn välillä tehdyn yhteisymmärryspöytäkirjan 3 kohdan, jonka otsikkona on ”Henkilöstön avustaminen”, d alakohdassa. Arviointikeskustelu ei sisälly siinä tarkoitettuihin tapauksiin. Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kiistetty, että kantaja on voinut saada L:n mukaan kokouksiin, joissa käsiteltiin ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskevaa menettelyä, joka mainitaan nimenomaisesti EKP:n ja IPSOn välillä tehdyn yhteisymmärryspöytäkirjan 3 kohdan d alakohdassa. Asiakirja-aineistosta toisaalta ilmenee, että kantajalla ja arvioija 1:llä oli tosiasiassa mahdollisuus käyttää EKP:n henkilöstön arviointiohjeissa tarkoitettuja mahdollisuuksia ”vakavien huolenaiheiden tai ongelmien ilmaantuessa”, toisin sanoen he saivat ohjeita henkilöstöhallinnon pääosastolta ja henkilöstön edustajalta.

46 Kantajan argumentti, jonka mukaan luottohenkilön läsnäolo on muissa toimielimissä noudatettava käytäntö, vaikka siitä ei ole erityisiä määräyksiä, ei millään lailla horjuta edellä esitettyä näkemystä. Kantaja ei yhtäältä esitä tämänsuuntaista selvitysaineistoa. Toisaalta ei ole näytetty toteen, että kyseistä käytäntöä noudatettaisiin ristiriitatilanteiden ulkopuolella, kuten tilanteissa, joita saattaa syntyä epäpätevyyttä koskevan menettelyn tai kurinpitomenettelyn yhteydessä. Ei myöskään se seikka, että EKP oli tammikuussa 2017 ehdottanut kantajalle avuksi puolueetonta tarkkailijaa – kuten lääketieteellisten tai sosiaalisten kysymysten asiantuntijaa liittyen hänen [*luottamuksellinen*] –, ei millään tavoin horjuta kyseistä näkemystä.

47 Toiseksi on syytä huomata, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arviointikertomusta ei voida hyväksyä lopullisesti ilman, että asianomaiselle virkamiehelle on annettu mahdollisuus tulla kuulluksi asianmukaisella tavalla, ja että arviointikertomuksen laatimiseen liittyvä menettelyvirhe, joka johtuu siitä, että virkamiehen kanssa ei ole käyty keskustelua, merkitsee niin ikään kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista (ks. tuomio 30.6.2015, Z v. unionin tuomioistuin, F-64/13, EU:F:2015:72, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Oikeuskäytännössä katsotaan, että arvioitavan henkilön ja arvioijan välinen suora yhteys on omiaan edistämään suoraa ja perusteellista dialogia, jonka avulla asianomaiset voivat yhtäältä arvioida tarkasti mahdollisten erimielisyyksiensä luonnetta, syitä ja laajuutta, sekä toisaalta ymmärtää toisiaan paremmin varsinkin tilanteessa, jossa merkittävästi huonontunut henkilökohtainen tilanne on korjattava (ks. tuomio 30.6.2015, Z v. unionin tuomioistuin, F-64/13, EU:F:2015:72, 93 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ilman arvioijan ja arvioitavan henkilön välistä suoraa keskustelua arviointi ei voi täysipainoisesti täyttää tehtäväänsä henkilöstöhallinnon työvälineenä ja asianomaisen henkilön ammatillisen kehittymisen apuvälineenä (ks. vastaavasti tuomio 18.9.2015, Wahlström v. Frontex, T-653/13 P, EU:T:2015:652, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 On kuitenkin aiheellista todeta, että käsiteltävässä asiassa kantajaa pyydettiin kahteen otteeseen arviointikeskusteluun. EKP:n henkilöstön arviointiohjeissa vahvistetusta määräajasta muistutettiin hänelle tämän jälkeen kaksi kertaa. Henkilöstöhallinnon pääosastosta ilmoitettiin hänelle, että ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskeva menettely ei keskeytä arviointimenettelyä. Asiakirja-aineistosta ei käy ilmi, että kantaja olisi ryhtynyt toimiin jouduttaakseen henkilöstöasioista vastaavan EKP:n johtokunnan jäsenen mahdollista vastausta kysymykseen ammattijärjestön edustajan läsnäolosta arviointikeskustelussa. Asiakirja-aineistosta ei käy ilmi myöskään, että kantaja olisi ehdottanut kompromissia, johon ei liittyisi IPSOn edustajaa, edistääkseen suoraa keskustelua arvioija 1:n kanssa EKP:n henkilöstön arviointiohjeissa asetetussa määräajassa.

50 Näin ollen on katsottava, että kantajalle oli annettu mahdollisuus tulla kuulluksi asianmukaisella tavalla ennen riidanalaisen arviointikertomuksen viimeistelyä ja että hän oli luopunut siitä.

51 Kantaja ei näin ollen voi vedota arviointikeskustelun välttämiseen sillä tekosyyllä, että hän pelkäsi keskustelua, koska hänen suhteensa arvioijaan olivat jännittyneet, eikä vedota itse aiheuttamaansa tilanteeseen kiistääkseen tältä osin riidanalaisen arviointikertomuksen tai arviointimenettelyn sääntöjenmukaisuuden (ks. vastaavasti tuomio 9.2.1988, Picciolo v. komissio, 1/87, EU:C:1988:67, 24 kohta).

52 Käsiteltävän asian olosuhteiden ja kaikkien edellä 42–51 kohdassa esitettyjen seikkojen perusteella on syytä todeta, ettei EKP vienyt kantajalta mahdollisuutta EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden mukaiseen arviointikeskusteluun epäämällä häneltä ammattijärjestön edustajan läsnäolon arviointikeskustelussa, eikä EKP siten ole loukannut kantajan puolustautumisoikeuksia.

53 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

54 Unionin yleinen tuomioistuin katsoo aiheelliseksi tutkia seuraavaksi objektiivisuutta ja puolueettomuutta koskevien sääntöjen sekä perusoikeuskirjan 41 artiklan rikkomiseen perustuvan toisen kanneperusteen.

Objektiivisuutta ja puolueettomuutta koskevien sääntöjen sekä perusoikeuskirjan 41 artiklan rikkomiseen perustuva toinen kanneperuste

55 Kantaja väittää pääasiallisesti, että riidanalainen arviointikertomus on sääntöjenvastainen sillä perusteella, että arvioija 2 ei ollut puolueeton. Kantaja vetoaa tässä yhteydessä arvioija 2:n neljässä sähköpostiviestissä, jotka sisältyvät valituksen liitteen A.12 asiakirjoihin XVII, XXV ja XXXVI ja kannekirjelmän liitteeseen A.19 (jäljempänä riidanalaiset asiakirjat), tekemiin huomautuksiin, jotka kantajan mukaan osoittavat, ettei arvioija 2 kyennyt enää hoitamaan tehtäviään objektiivisesti ja puolueettomasti.

56 Kantaja väittää lisäksi ylimalkaisemmin, että kun otetaan huomioon hänen esimiehenään tilapäisen siirron aikana toimineen arvioija 3:n lausumat sellaisina kuin arvioija 2 on niitä selostanut, hänestä niin ikään negatiivisen arvion laatinut arvioija 3 ei kyennyt arvioimaan häntä objektiivisesti.

57 Kantaja mainitsee lopuksi jännitteet arvioija 1:n kanssa sekä ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskevan menettelyn ja huomauttaa, että riidanalainen arviointikertomus olisi voinut olla toisenlainen, jos arvioija 1:n puolueettomuus olisi taattu.

58 EKP kiistää riidanalaisten asiakirjojen tutkittavaksi ottamisen sekä toisen kanneperusteen perusteltavuuden.

– Riidanalaisten asiakirjojen tutkittavaksi ottaminen

59 EKP pohtii riidanalaisten asiakirjojen tutkittavaksi ottamista ja kantajan käyttämiä keinoja niiden haltuun saamiseksi. Se ei kuitenkaan nimenomaisesti vaadi näiden asiakirjojen poistamista asiakirja-aineistosta.

60 EKP:n mukaan liitteen A.12 asiakirjoihin XVII ja XXV sisältyvät sähköpostiviestit ovat osa esimiesten välistä säännöllistä johtotehtäviensä hoitamiseen liittyvää yhteydenpitoa, eivätkä ne ole julkisia. Liitteen A.12 asiakirjaan XXXVI sisältyvässä sähköpostiviestissä on kyse luottamuksellisesta viestienvaihdosta, jota käytiin arvioija 2:n ja tämän puolison välillä heidän yksityiselämänsä piiriin kuuluvan viestienvaihdon yhteydessä. Liitteeseen A.19 sisältyvässä sähköpostiviestissä puolestaan on kyse

henkilökohtaisesta ja luottamuksellisesta viestienvaihdosta, jota käytiin arvioija 2:n ja tämän ”valmentajan” välillä kyseisen yksikön moitteettoman toiminnan kannalta tarpeellisten luottamuksellisten suhteiden puitteissa ja joka ei kuulu kantajan tietoon, eikä hänellä ole oikeutta käyttää sitä. EKP:n mukaan se, että liitteeseen A.19 sisältyvä sähköpostiviesti olisi jätetty nimettömästi kantajan työpöydälle – mikä EKP:n mielestä ei ole kovin uskottavaa – ei vaikuta tuohon asiakirjaan olennaisesti liittyvään luottamuksellisuuteen eikä oikeuta sitä, että kantaja käyttäisi sitä unionin yleisessä tuomioistuimessa.

61 Kantaja huomauttaa, että hän oli liitettä A.19 lukuun ottamatta jo toimittanut muut asiakirjat EKP:lle oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn yhteydessä, eikä EKP ollut esittänyt kyselyjä. Kantaja väittää, ”ettei hän ole käyttänyt mitään keinoja eikä ollut anastanut – – kyseisiä sähköpostiviestejä”, jotka oli vain jätetty nimettömästi hänen työpöydälleen tai hänen henkilökohtaiseen lokeroonsa. Kantaja katsoo, että riidanalaiset asiakirjat ovat oleellisia sen osoittamiseksi, että arvioija 2 ei ollut puolueeton eikä objektiivinen, kun näitä ominaisuuksia tarvittiin, jotta hän olisi voinut hoitaa tehtävänsä kantajaan nähden, ja että ne ovat ratkaisevia, koska ne olivat tarpeen esitetyn väitteen perusteltavuuden osoittamiseksi.

62 EKP:n pohdinta riidanalaisten asiakirjojen tutkittavaksi ottamisesta nojautuu kolmeen perusteeseen eli ensinnäkin liitteen A.12 asiakirjoihin XVII ja XXV sisältyvien sähköpostiviestien hallinnonsisäiseen luonteeseen ja toiseksi liitteen A.12 asiakirjaan XXXVI ja liitteeseen A.19 sisältyvien sähköpostiviestien luottamuksellisuuteen ja henkilökohtaisuuteen sekä vielä siihen seikkaan, että nämä neljä asiakirjaa oli saatu sääntöjenvastaisesti.

63 Tässä yhteydessä on korostettava, että kyseisten asiakirjojen mahdollinen luottamuksellisuus tai se, että ne on mahdollisesti saatu sääntöjenvastaisesti, ei periaatteessa ole esteenä niiden pitämiselle asiakirja-aineistossa. Ei näet ole olemassa säännöstöä, jossa nimenomaisesti kiellettäisiin ottamasta huomioon lainvastaisesti hankittua selvitysaineistoa (ks. vastaavasti tuomio 12.5.2015, Dalli v. komissio, T-562/12, EU:T:2015:270, 47 kohta; ks. lisäksi kilpailuoikeudesta tuomio 8.9.2016, Goldfish ym. v. komissio, T-54/14, EU:T:2016:455, 44 ja 76 kohta).

64 Tietyissä tilanteissa kantajan ei tarvitse osoittaa, että hän on hankkinut laillisesti luottamuksellisen asiakirjan, johon hän vetoaa kanteensa tueksi. Unionin yleinen tuomioistuin on katsonut turvattavia intressejä punnitessaan tarpeelliseksi arvioida, voivatko erityiset olosuhteet, kuten se, että asiakirjan esittäminen on ratkaisevaa, jotta voidaan varmistaa riidanalaisen toimen hyväksymismenettelyn sääntöjenmukaisuuden valvonta (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2001, Dunnett ym. v. EIP, T-192/99, EU:T:2001:72, 33 ja 34 kohta) tai jotta voidaan osoittaa, että harkintavaltaa on käytetty väärin (ks. vastaavasti tuomio 29.2.1996, Lopes v. yhteisöjen tuomioistuin, T-280/94, EU:T:1996:28, 59 kohta), olla perusteena sille, että asiakirjaa ei poisteta asiakirja-aineistosta (tuomio 8.7.2008, Franchet ja Byk v. komissio, T-48/05, EU:T:2008:257, 79 kohta; tuomio 2.10.2009, Viro v. komissio, T-324/05, EU:T:2009:381, 54 kohta, ja tuomio 12.5.2015, Dalli v. komissio, T-562/12, EU:T:2015:270, 48 kohta).

65 Unionin tuomioistuin ei toisaalta ole sulkenut pois sitä, että jopa sisäiset asiakirjat voisivat tietyissä tapauksissa sisältyä laillisesti asiakirja-aineistoon (tuomio 2.10.2009, Viro v. komissio, T-324/05, EU:T:2009:381, 55 kohta, ja tuomio 12.5.2015, Dalli v. komissio, T-562/12, EU:T:2015:270, 47 kohta).

66 On aiheellista panna vielä merkille, että oikeuskäytännön mukaan ne seikat, jotka mahdollistavat sisäisten asiakirjojen pitämisen asiakirja-aineistossa, ovat juuri niitä, jotka voidaan ottaa huomioon mahdollisesti lainvastaisin keinoin hankittujen asiakirjojen pitämiseksi asiakirja-aineistossa ja joihin viitataan edellä 64 kohdassa (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2001, Dunnett ym. v. EIP, T-192/99, EU:T:2001:72, 33 kohta, ja tuomio 2.10.2009, Viro v. komissio, T-324/05, EU:T:2009:381, 56 kohta).

67 Turvattavien intressien punnitsemisessa on tarpeen ottaa huomioon sellaisten riidanalaisten asiakirjojen todistusarvo, joiden aitoutta ei ole kyseenalaistettu, niiden saamisen olosuhteet sekä niiden hallinnonsisäinen luonne, luottamuksellisuus tai henkilökohtaisuus.

68 Aluksi on syytä panna merkille, että kantaja väittää käsiteltävässä asiassa, ”ettei hän ole käyttänyt mitään keinoja eikä ole anastanut” riidanalaisia asiakirjoja, jotka oli vain jätetty ”hänen työpöydälleen tai henkilökohtaiseen lokeroonsa nimettömänä”. Vaikka tämä ei vaikuta EKP:sta uskottavalta, ei ole näytetty toteen, että kantaja itse olisi hankkinut sähköpostiviestit lainvastaisesti (ks. vastaavasti tuomio 12.5.2015, Dalli v. komissio, T-562/12, EU:T:2015:270, 49 kohta).

69 Unionin yleinen tuomioistuin toteaa toisaalta, ettei EKP ole esittänyt minkäänlaista argumenttia tai todistetta, joilla se voisi osoittaa mainittujen asiakirjojen hankkimisen lainvastaisuuden tai sen, että kantaja olisi ollut tietoinen tavasta, jolla riidanalaiset asiakirjat oli saatu. Asiakirja-aineistosta ei näet ilmene, että EKP olisi aloittanut minkäänlaista tutkintaa oikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn vaiheessa tai käsiteltävän kanteen nostamisen jälkeen selvittääkseen, miten riidanalaiset asiakirjat olivat päätyneet kantajan haltuun. Käsiteltävän asian olosuhteet siis eroavat 8.5.2008 annettuun tuomioon Suvikas v. neuvosto (F-6/07, EU:F:2008:55) johtaneen asian olosuhteista. Tuossa asiassa, jossa oli kyse valintamenettelystä, oli aloitettu turvallisuustutkinta kahden päivän kuluessa siitä, kun kantaja oli lähettänyt uutta käsittelyä koskevan hakemuksensa täydentämiseksi Euroopan unionin neuvostolle asiakirjoja, jotka olivat osittain valintalautakunnan työskentelyn luottamuksellisuuden piirissä. Osoittautui, että kantajan kollega oli tunkeutunut yhden valintalautakuntaan kuuluneen henkilön työhuoneeseen tämän poissa ollessa ja ottanut luvatta valokopiot tämän työpöydällä olleista asiakirjoista sekä lähettänyt ne kantajalle ja että kannekirjelmän ja sen liitteiden jättöpäivänä kantaja oli tietoinen tavasta, jolla kollega oli hankkinut kyseiset asiakirjat (tuomio 8.5.2008, Suvikas v. neuvosto, F-6/07, EU:F:2008:55, 25 ja 67 kohta).

70 Unionin yleinen tuomioistuin tosin huomauttaa, että kantaja, kuten kuka tahansa arvostelukykyinen henkilö, saattoi käsiteltävän asian kaltaisissa olosuhteissa ajatella, että riidanalaiset asiakirjat oli hankittu sääntöjenvastaisesti, ja suhtautua epäillen asiakirjat anastaneen henkilön menettelyn hyväksyttävyyteen (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2008, Suvikas v. neuvosto F-6/07, EU:F:2008:55, 67 kohta).

71 Ei ole kuitenkaan näytetty toteen olosuhteita, joissa riidanalaiset asiakirjat on saatu.

72 On vielä syytä huomata, että riidanalaisiin asiakirjoihin vedottiin nimenmaan seikkoina, joilla pyrittiin näyttämään toteen, että arvioija 2 ei kyennyt hoitamaan tehtäväänsä objektiivisesti ja puolueettomasti, ja että asiakirjat ovat kantajan mukaan ratkaisevia ja välttämättömiä esitetyn väitteen perusteltavuuden osoittamiseksi.

73 Tässä yhteydessä on aiheellista muistuttaa ensinnäkin siitä, että liitteen A.12 asiakirjoihin XVII ja XXV sisältyvien sähköpostiviestien hallinnonsisäinen luonne ei ole esteenä näiden asiakirjojen tutkittavaksi ottamiselle (ks. edellä 63, 65 ja 66 kohta). Liitteen A.12 asiakirjaan XXXVI ja liitteeseen A.19 sisältyvistä sähköpostiviesteistä puolestaan voidaan sanoa, että vaikka näitä asiakirjoja voidaan pitää arvioija 2:n henkilökohtaisina ja luottamuksellisina asiakirjoina, ne koskevat kuitenkin vain ammatillisia seikkoja, ne on lähetetty EKP:n henkilöstönsä käyttöön antamasta työsähköpostista, ja kentässä ”aihe” ei ole minkäänlaista viittausta viestien henkilökohtaisuuteen tai yksityisyyteen.

74 On huomattava, että Lissabonin sopimuksen voimaantulosta lähtien on syytä ottaa huomioon perusoikeuskirja, jolla on SEU 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan ”sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla”. SEU 6 artiklan 1 kohdalla toisaalta vahvistetaan, että Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) tunnustetut perusoikeudet ovat osa Euroopan unionin oikeutta yleisinä periaatteina.

75 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Taattujen oikeuksien merkitystä ja ulottuvuutta ei kyseisen

määräyksen selityksen mukaan määritellä ainoastaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sanamuodossa vaan myös muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä (tuomio 22.12.2010, DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, 35 kohta).

76 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on hiljattain ollut mahdollisuus muistuttaa, että työpaikalta lähetetyt sähköpostiviestit voivat kuulua Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.2.2018, Libert v. France, CE:ECHR:2018:0222JUD000058813, 24§) ja siten ”yksityiselämän” ja ”kirjeenvaihdon” käsitteen alaan. Samasta artiklasta kuitenkin ilmenee, ettei kaikkea yksityiselämään puuttumista voida pitää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan rikkomisena (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.2.2018, Libert v. Ranska, CE:ECHR:2018:0222JUD000058813, tuomion 37, 46 ja 53 §).

77 Liitteen A.12 asiakirjaan XXXVI ja liitteeseen A.19 sisältyvistä sähköpostiviesteistä on nyt käsiteltävässä asiassa aiheellista huomata, ettei EKP ole esittänyt yhtään argumenttia perusoikeuskirjan 7 artiklassa – joka vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kohtaa – taatusta jokaisen oikeudesta siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä sekä viestejään kunnioitetaan. EKP tyytyi toteamaan ensimmäisestä sähköpostiviestistä, että siinä oli kyse luottamuksellista viestienvaihdosta, jota käytiin arvioija 2:n ja tämän puolison välillä heidän yksityiselämäänsä koskevan viestienvaihdon yhteydessä. Toisesta sähköpostiviestistä EKP vain totesi niin ikään yhtä lakonisesti yhtäältä, että se oli osa henkilökohtaista ja luottamuksellista viestienvaihtoa, jota käytiin arvioija 2:n ja tämän ”valmentajan” välillä yksikön moitteettoman toiminnan kannalta tarpeellisten luottamuksellisten suhteiden puitteissa, ja että se ei kuulu kantajan tietoon eikä hänellä ole oikeutta käyttää sitä, ja toisaalta, että se, että kyseinen sähköpostiviesti olisi jätetty nimettömästi kantajan työpöydälle, ei oikeuta sitä, että kantaja käyttäisi sitä unionin yleisessä tuomioistuimessa.

78 Kuten edellä 63 kohdassa on muistutettu, unionin oikeudessa ei ole säännöstä, jonka mukaan olisi nimenomaisesti kiellettyä ottaa oikeudenkäyntimenettelyssä huomioon lainvastaisesti saatuja todisteita (ks. vastaavasti tuomio 8.9.2016, 2016, Goldfish v. komissio, T-54/14, EU:T:2016:455, 76 kohta).

79 Liitteen A.12 asiakirjaan XXXVI ja liitteeseen A.19 sisältyvien sähköpostiviestien luottamuksellisuus ei myöskään ole esteenä niiden tutkittavaksi ottamiselle käsiteltävän kanteen yhteydessä (ks. edellä 63, 65 ja 66 kohta).

80 Toiseksi on aiheellista muistuttaa, että EKP kiistää väitteen, jonka mukaan arvioija 2 ei ollut puolueeton. Riidanalaisia asiakirjoja voidaan näin ollen käyttää kantajan mainitsemien seikkojen todenperäisyyden osoittamiseen ja ne ovat tarpeellisia riidanalaisen arviointikertomuksen sääntöjenmukaisuuden tutkimiseksi. Käsiteltävän asian olosuhteet siis eroavat 8.5.2008 annettuun tuomioon Suvikas v. neuvosto (F-6/07, EU:F:2008:55) johtaneen asian olosuhteista myös tässä kysymyksessä. Mainitussa asiassa neuvosto näet tunnusti nimenomaisesti ne tosiseikat, joihin kantaja vetosi tukeakseen argumentaatiotaan, jonka mukaan valintamenettely oli sääntöjenvastainen. Unionin yleinen tuomioistuin oli siten päätellyt, että tiettyjä asiakirjoja ei tarvittu kyseessä olleen valintamenettelyn sääntöjenmukaisuuden tutkimiseksi (tuomio 8.5.2008, Suvikas v. neuvosto, F-6/07, EU:F:2008:55, 68 kohta).

81 Kantaja väittää lopuksi, ilman että tätä on kiistetty, että liitettä A.19 lukuun ottamatta hän oli jo toimittanut muut riidanalaiset asiakirjat EKP:lle oikeudenkäyntiä edeltäneessä menettelyssä, eikä EKP ollut esittänyt kyselyjä. Tästä on todettava, että oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä 2.5.2016 tehdyssä päätöksessä ei nimenomaisesti viitata kyseisiin asiakirjoihin. Kantajan valituksen hylkäämisestä 15.9.2016 tehdyssä päätöksessä pannaan merkille, että kantaja väittää, että riidanalainen arviointikertomus ei ollut objektiivinen, neutraali eikä selvästikään puolueeton ja että hän oli esittänyt asiakirjoja, jotka väitetysti osoittivat hänen esimiehensä aikeen erottaa hänet ”kostotoimenpiteenä”. Kyseisessä päätöksessä todetaan, ettei riidanalaisen arviointikertomuksen sisällöstä käy millään tavalla ilmi kostotoimenpiteiden tai harkintavallan väärinkäytön tarkoitus ja ettei toimitettujen todisteiden avulla yksistään ole mahdollista todeta, että harkintavaltaa olisi käytetty väärin.

82 Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat, nyt käsiteltävän asian erityisolosuhteet, riidanalaisten asiakirjojen luonne sekä edellä 63–66 ja 78 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, on katsottava, että riidanalaiset asiakirjat on otettava tutkittavaksi.

– Objektiivisuutta ja puolueettomuutta koskevien sääntöjen sekä perusoikeuskirjan 41 artiklan rikkomiseen perustuvan toisen kanneperusteen perusteltavuus

83 Kantaja väittää ensinnäkin, että arvioija 2 oli esittänyt hänestä useaan otteeseen arviointeja, jotka ylittivät sen mitä yksikönpäällikkö eli toinen arvioija voi sanoa, ja että tämä oli osoitus hänen puolueellisuudestaan ja ennakkoluuloistaan kantajaa kohtaan. Näin ollen subjektiivisen puolueettomuuden vaatimusta ei ollut taattu.

84 Kantaja vetoaa etenkin seuraaviin seikkoihin:

– siihen, että arvioija 2 oli puolisolleen 16.7.2015 osoittamassaan sähköpostiviestissä (liitteen A.12 asiakirja XXXVI):

  – ilmaissut aikeestaan pyytää EKP:n johtokunnan jäsentä ”erottamaan hänet” ja pitämään hänen tapaustaan esimerkkinä epäpätevyydestä;

  – maininnut, että kantaja oli kyseenalaistanut hänen aiempia päätöksiään sekä arvioija 1:n päätöksiä, mihin arvioija 2 oli suhtautunut negatiivisesti;

  – väittänyt, että kantajalla on niin huonon maine, ettei mikään yksikkö halua häntä, ei myöskään pääosasto [*luottamuksellinen*], johon hän oli saanut tilapäisen siirron, hänen siellä aiheuttamansa ”sekasotkun” (”mess”) vuoksi;

– siihen, että arvioija 2 oli kirjoittanut ”valmentajalleen” asiakirja-aineiston liitteeseen A.19 sisältyvässä, 11.6.2015 lähetetyssä sähköpostiviestissä seuraavaa: ”jo pelkkä ajatuskin hänen paluustaan [yksikköön [*luottamuksellinen*] siirron päätyttyä] suututtaa minua (the sheer thought of her coming back makes me angry); ”se suututtaa minua valtavasti” (it just makes me very angry); ”minun on keksittävä keinoja hänen vaikutuksensa vähentämiseksi meihin ja etenkin itseeni” (I have to think of ways to limit her impact on us and myself, in particular);

– siihen, että arvioija 2 oli ilmaissut 20.3.2015 päivätyssä sähköpostiviestissä (liitteen A.12 asiakirja XVII) kantajasta negatiivisia arvioita ja että tämä oli maininnut viestissä, että arvioija 3 oli ilmoittanut vastustavansa kantajan tilapäistä siirtoa;

– siihen, että arvioija 2 oli kirjoittanut liitteen A.12 asiakirjaan XXV sisältyvässä 9.2.2015 lähetetyssä sähköpostiviestissä kolmelle pääosaston [*luottamuksellinen*] johtohenkilölle ihmettelevänsä, että kantaja sisältyy hankkeeseen [*luottamuksellinen*] liitettyjen virkamiesten luetteloihin, ”etenkin kun tiedätte [kantajan] työsuorituksen EKP:ssä” ([g]iven that you know about [the applicant's] performance here in the Bank), sekä siihen, että arvioija 2 oli siten ilman minkäänlaista suunniteltua ja avointa menettelyä ilmoittanut EKP:n johdolle, että hänen työsuorituksensa oli kehno, hänen mukanaolonsa hankeessa oli kyseenalainen, hänellä ei ollut valmiuksia osallistua hankkeeseen ja ettei hänellä ollut oikeutta osallistua siihen hänen väitetyn puutteellisen työsuorituksensa vuoksi;

– siihen, että arvioija 2 oli 14.4.2015 päivätyssä ja kantajan puolivälin tilannearvioinnista laadittua pöytäkirjaa käsitelleessä sähköpostiviestissä ilmoittanut, ettei mielellään pitäisi kokousta kantajan kanssa, ja todennut seuraavaa: ”Ajansäästön vuoksi on kysyttävä, miksi minun pitäisi vaatia

keskustelua hänen kanssaan, kun tiedämme, että hänen kantansa ja meidän kantamme ovat täysin vastakkaiset” (In the spirit of economising, why should I insist on talking to her when we know that her position and our position are orthogonal ?).

85 Kantajan mukaan riidanalaiseen arviointikertomukseen sisältyviä arviointeja olisi tulkittava juuri sen valossa, että perusoikeuskirjan 41 artiklassa edellytettyä puolueettomuusvaatimusta ei ole noudatettu, ja hänen mukaansa arvioinnit olisivat voineet olla toisenlaisia, jos sekä arvioija 2:n että arvioija 1:n puolueettomuus olisi taattu. Kantaja tuo tässä yhteydessä esiin joitakin huomautuksia, joita arvioija 2 tekee riidanalaisen arviointikertomuksen 5.2 kohdassa erityisesti seuraavien seikkojen osalta:

– kantajan väitetty integriteetin puute siltä osin kuin hän oli välttänyt esimiestään;

– kantaja riitautti vuoden 2014 arviointikertomuksen ja vuoden 2014 ASBR-päätöksen, mitä arvioija 2 oli pitänyt esteenä tilapäiselle siirrolle pääosastoon [*luottamuksellinen*];

– kantaja oli yrittänyt vierittää vastuuta esimiehelleen;

– kantajan tilapäinen siirto oli ”onnistunut huonosti”;

– kantajan työsuoritus ei ollut riittävä, sillä hänen työtuloksensa alitti sen, mitä olisi voitu odottaa [*luottamuksellinen*].

86 Kantajan mukaan arvioija 2 oli ilmoituksillaan ja niiden sisällön paljastamisella kolmansille osapuolille paitsi levittänyt hänestä hänen mainettaan tahraavia tietoja myös tehnyt sen kunniaa loukkaavalla tavalla.

87 Toiseksi kantaja väittää, että arvioija 3 ei kyennyt arvioimaan häntä objektiivisesti, sillä yhden riidanalaisen asiakirjan eli 20.3.2015 lähetetyn sähköpostiviestin (liitteen A.12 asiakirja XVII) mukaan arvioija 3 oli ilmoittanut vastustavansa siirtoa ja viitannut ”tapaukseen”, jota hän oli seurannut työskennellessään pääosastossa [*luottamuksellinen*], toisin sanoen kantajan työpaikkakiusaamisesta tekemään kanteluun, joka ei lopulta johtanut mihinkään.

88 Kolmanneksi kantaja väittää, että riidanalainen arviointikertomus olisi voinut olla toisenlainen, jos arvioija 1:n puolueettomuus olisi taattu.

89 EKP puolestaan väittää, että toinen kanneperuste ei ole perusteltu. Kantaja ei ensinnäkään ollut esittänyt näyttöä siitä, että arvioija 2 ei olisi ollut objektiivinen ja puolueeton. Vaikka joistakin asiakirjoista ilmenee, että kantaja saattoi aiheuttaa turhautuneisuutta arvioija 2:lle ja mahdollisesti myös arvioija 3:lle, turhautuneisuus ei EKP:n mukaan johtunut henkilökohtaisesta tunteesta vaan ammatillisessa yhteydessä esiintyneestä väsymyksestä ja kyllästymisestä kantajan työtuloksen ja suorituskyvyn vuoksi, mikä ei ole osoitus puolueettomuuden ja objektiivisuuden puuttumisesta. EKP:n mukaan arvioija 2 oli pysynyt yksikönpäällikön tehtäviensä asettamissa rajoissa henkilönä, joka on vastuussa työryhmästä ja huolehtii yksikkönsä moitteettomasta toiminnasta. Hän oli esimiehen vastuutaan täysipainoisesti toteuttaen ilmaissut sekä mielipiteensä että huolensa yksikkönsä tulehtuneesta tilanteesta. Seuraavaksi EKP väittää, että vaikka arvioija 2:n asenne saattoi olla ongelmallinen, mitä se ei kuitenkaan EKP:n mielestä ollut, hänen arvionsa ei vaikuttanut yleisarvioon kantajasta, koska arvioija 2 toisena arvioijana ainoastaan vahvisti arvioija 1:n esittämän kritiikin, kun arvioija 1:n väitettyä puolueellisuuden puuttumista ei ole näytetty toteen. Kantajan väite, jonka mukaan riidanalainen arviointikertomus olisi voinut olla toisenlainen, jos toinen, objektiivinen ja puolueeton arvioija olisi voinut arvioida hänet, perustuu EKP:n mukaan olettamaan puolueettomuuden puuttumisesta ja on täysin spekulatiivinen.

90 Aluksi on ensinnäkin aiheellista huomauttaa, että väite, jonka mukaan arvioija 2:n puolisolleen 16.7.2015 osoittamalla sähköpostiviestillä (liitteen A.12 asiakirja XXXVI) oli levitetty kantajan kunniaa loukkaavaa huhua, ei voi menestyä. Väitteeseen ei ole liitetty minkäänlaista täsmennystä, jonka avulla sen perusteltavuutta voitaisiin arvioida. Kyseisessä sähköpostiviestissä ei sitä paitsi mainita kantajaa nimeltä. Myöskään asiakirja-aineistosta ei käy ilmi, että arvioija 2 olisi välittänyt sen muille kuin sen vastaanottajalle eli puolisolleen, ja kantaja itse lisäsi sen asiakirja-aineistoon oikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn vaiheessa ja käsiteltävän kanteen yhteydessä.

91 Toiseksi on syytä huomauttaa arvioija 1:n ja arvioija 3:n väitetystä puolueellisuuden puuttumisesta, ettei kantaja ole esittänyt minkäänlaista alustavaa näyttöä tämän tueksi eikä yhtäkään seikkaperäistä argumentaatiota näiden väitteiden tueksi. Arvioija 1:n osalta kantaja tyytyy mainitsemaan mahdolliset jännitteet, erimielisyydet sekä ihmisarvoista kohtelua työyhteisössä koskevan menettelyn. Arvioija 3:n osalta kantaja puolestaan vain tekee yleisen päätelmän yhteen asiakirjaan sisältyvien raportoitujen lausumien pohjalta. Näihin tosiseikkoja koskeviin väitteisiin ei ole liitetty yhtään riittävän täsmällistä, objektiivista ja yhtäpitävää näyttöä, joka tukisi niiden todenmukaisuutta tai todennäköisyyttä, eikä yhtään täsmennystä tai argumentaatiota, joiden avulla niiden perusteltavuutta voitaisiin arvioida (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2001, Connolly v. komissio, C-274/99 P, EU:C:2001:127, 113 kohta). Tästä seuraa, että nämä kantajan esittämät kaksi väitettä on hylättävä perusteettomina.

92 On myös huomattava, että arviointikierroksille on ominaista mahdollisuus päätyä päätelmiin, jotka eivät vastaa asianomaisen odotuksia. Samoin tiimin- tai yksikönjohtamiseen sisältyy luonnollisena osana suullinen tai kirjallinen, epämuodollinen tai muodollinen viestienvaihto esimiesten kesken ja henkilöstöhallinnon yksikön kanssa työryhmän tai yksikön toiminnasta sekä saavutetuista tuloksista ja kohdatuista vaikeuksista. Tällaiset päätelmät ja viestienvaihto eivät siis sinänsä voi olla kunniaa loukkaavia.

93 Väitteestä, jonka mukaan arvioija 2 ei ollut puolueeton ja objektiivinen, on syytä huomauttaa, että perusoikeuskirjan 41 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan jokaisella on oikeus muun muassa siihen, että unionin toimielimet käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti. Tämä puolueettomuusvaatimus kattaa etenkin subjektiivisen puolueettomuuden, joka edellyttää, että esivalintalautakunnan jäsenillä ei saa olla ennakolta määritettyä kantaa tai henkilökohtaisia ennakkoluuloja, ja jäsenten oletetaan olevan henkilökohtaisesti puolueettomia, kunnes toisin todistetaan (tuomio 5.12.2017, Spadafora v. komissio, T-250/16 P, ei julkaistu, EU:T:2017:866, 74 ja 75 kohta; ks. lisäksi analogisesti tuomio 13.12.2012, komissio v. Strack, T-197/11 P ja T-198/11 P, EU:T:2012:690, 113 kohta).

94 Kuten asianosaiset ovat huomauttaneet, vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan, että vaikka virkamiehen ja hänen esimiehensä väliset erimielisyydet voivat mahdollisesti herättää tiettyä ärtymystä esimiehessä, tämä mahdollisuus ei sellaisenaan osoita, ettei viimeksi mainittu pysty enää arvioimaan objektiivisesti asianomaisen ansioita. On myös katsottu, ettei edes se, että työntekijä on tehnyt työpaikkakiusaamista koskevan kantelun virkamiehestä, jonka on arvioitava hänen työsuorituksiaan, voi sellaisenaan ja muista seikoista riippumatta asettaa kyseenalaiseksi kantelussa tarkoitetun henkilön puolueettomuutta (ks. tuomio 30.6.2015, Z v. unionin tuomioistuin, F-64/13, EU:F:2015:72, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

95 Oikeuskäytännöstä ilmenee toisaalta, että esimiesten osallisuus heidän alaisuudessaan työskentelevien henkilöstöön kuuluvien henkilöiden ammatillisessa toiminnassa on ainoa tapa mahdollistaa se, että he voivat arvioida mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti määräysvallassaan työskentelevien henkilöiden toimintaa (ks. vastaavasti tuomio 30.6.2015, Z v. unionin tuomioistuin, F-64/13, EU:F:2015:72, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Sellaisen argumentin hyväksyminen, jonka mukaan yksikönpäällikkö eikä yksikään sen yksikön esimiehistä, jonka alaisuuteen henkilöstöön kuuluva henkilö on määrätty, ei saa osallistua arviointimenettelyyn, johtaisi tilanteeseen, jossa ei voida taata

henkilöstöön kuuluvien henkilöiden työsuoritusten ja toiminnan tarkoituksenmukaista arviointia yksikössä (ks. vastaavasti tuomio 30.6.2015, Z v. unionin tuomioistuin, F-64/13, EU:F:2015:72, 72 kohta).

96 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arviointikertomuksessa ilmaistaan arvioijien vapaamuotoisesti muotoilema näkemys. Tästä seuraa, että arviointikertomuksen arvioihin, kuten mihin tahansa henkilökohtaiseen mielipiteeseen, sisältyy luonnostaan tietty subjektiivisuus (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2006, Angelidis v. parlamentti T-416/03, EU:T:2006:375, 107 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Kantaja väittää nyt käsiteltävässä asiassa, että riidanalaiseen arviointikertomukseen sisältyvien arvioija 2:n arviointien puolueettomuus on riidanalaisten asiakirjojen valossa saatettu kyseenalaiseksi. On pantava merkille, että riidanalaiset asiakirjat kattavat vuoden 2015 helmikuun ja heinäkuun välisen ajanjakson ja että viimeinen, 16.7.2015 päivätty sähköpostiviesti oli laadittu neljä kuukautta ennen kuin arvioija 2 lisäsi oman arvionsa riidanalaiseen arviointikertomukseen.

98 Edellä 94 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä kylläkin ilmenee, että arvioitavan henkilön ja arvioijan väliset erimielisyydet ja arvioijan kokema tietty ärtymys eivät sellaisenaan merkitse, ettei arvioija pystyisi enää arvioimaan objektiivisesti asianomaisen ansioita. On niin ikään syytä huomata, että riidanalaiseen arviointikertomukseen sisältyviä negatiivisiakaan arvioita ei voida sellaisinaan pitää osoituksena siitä, että kertomuksen laatimisessa ei olisi noudatettu puolueettomuutta ja objektiivisuutta.

99 On kuitenkin todettava, että riidanalaisia asiakirjoja, jotka on otettava tutkittavaksi (ks. edellä 82 kohta), voidaan pitää tarpeeksi täsmällisinä, objektiivisina ja yhtäpitävinä todisteina, jotka tukevat sitä, että kantajan väite arvioija 2:n subjektiivisen puolueettomuuden puuttumisesta on todenmukainen tai todennäköinen (ks. vastaavasti tuomio 6.3.2001, Connolly v. komissio, C-274/99 P, EU:C:2001:127, 113 kohta). Tätä päätelmää ei horjuta EKP:n väite siitä, että vaikka arvioija 2:n asenne saattoi olla ongelmallinen, mitä se ei EKP:n mielestä kuitenkaan ollut, hänen arvionsa ei vaikuttanut yleisarvioon kantajasta, sillä arvioija 2 ainoastaan vahvisti arvioija 1:n esittämän kritiikin. Tältä osin on huomattava, että arvioija 1:n puolueettomuus ei voi estää pitämästä toista arviointia lainvastaisena arvioija 2:n puolueettomuuden puuttumisen perusteella. Yhdenkin arvioijan menettelystä voi seurata se, että arviointikertomus on kokonaisuudessaan lainvastainen (ks. analogisesti tuomio 8.5.2008, Suvikas v. neuvosto, F-6/07, EU:F:2008:55, 97 kohta). EKP:n käyttöön ottamassa arviointimenettelyssä on näet niin, että arviointi, jonka tekee toinen arvioija, joka on ensimmäisen arvioijan esimies, on eräänlainen tae asianomaiselle henkilöstöön kuuluvalle henkilölle, jonka on voitava luottaa kyseisen esimiehen kokemukseen ja puolueettomuuteen.

100 Vaikka arvioija voi laajan harkintavaltansa puitteissa esittää riidanalaisessa arviointikertomuksessa kantajasta negatiivisiakin huomautuksia, eivätkä ne ylitä asianomaisen henkilön persoonaan kohdistuvan epäkunnioittavan ja loukkaavan arvostelun rajaa, on todettava, että kantaja on esittänyt todisteita, jotka osoittavat, että arvioija 2 oli useaan otteeseen ilmaissut arviointikierroksen 2015 kuluessa hyvin voimakkaita negatiivisia mielipiteitä kantajasta.

101 Arvioija 2 näet tiedusteli kolmelle EKP:n johtohenkilölle 9.2.2015 osoitetussa hanketta [*luottamuksellinen*] koskeneessa sähköpostiviestissään (liitteen A.12 asiakirja XXV), olivatko nämä tietoisia kantajan osallistumisesta hankkeeseen tietäen tämän työsuorituksen EKP:ssä, ilmaisi epäröintinsä osallistumisen suhteen toteamalla, että ”en ymmärrä nimittämisen perusteluja” (I don’t see the rationale behind this nomination), ja ilmeisesti halusi puuttua asiaan pyytämällä heitä ”ilmoittamaan, kenen puoleen kääntyä asiassa” (Could you [...] let me know whom to approach in this matter?).

102 Arvioija 2:n O:lle ja kopiona arvioija 1:lle 20.3.2015 osoittamasta sähköpostiviestistä (liitteen A.12 asiakirja XVII), joka koski hanketta asiassa [*luottamuksellinen*], käy toisaalta ilmi arvioija 2:n jokseenkin ironiseen sävyyn tekemiä huomautuksia, kuten: ”valitettavasti [arvioija 3] tietää enemmän [kantajasta] kuin me, sillä hän työskenteli asian parissa paitsi työskennellessään pääosastossa

[*luottamuksellinen*] myös työskennellessään pääosastossa [*luottamuksellinen*].” ([appraiser 3] unfortunately knows more about [the applicant] than we do because she has been involved in the case not only when she was in DG-[*confidential*] but also in DG-[*confidential*]); ”De facto, [arvioija 3] ei tosiasiassa halua [kantajaa] tiimiinsä (yllätys yllätys).” [de facto, [appraiser 3] does not really want to have [the applicant] in her team (surprise, surprise)].

103 Huomautukset, jotka sisältyvät 11.6.2015 päivättyyn sähköpostiviestiin ja jotka arvioija 2 osoitti ”valmentajalleen” (liite A.19), ovat vieläkin negatiivisempia, sillä arvioija 2 ilmaisee niissä suuttumuksensa ajatuksesta, että kantaja palaisi yksikköön [*luottamuksellinen*] tilapäisen siirtonsa päätyttyä, mainitsee ajan ja energian, jonka kantaja ”varastaisi” häneltä, ja ilmaisee helpotuksen tunteensa siitä, että siirron ansiosta hän voi hetken hengähtää (”hän on nyt komennuksella, minkä ansiosta olemme saaneet niin paljon lisää aikaa ja energiaa, joten pelkkä ajatuskin hänen paluustaan suututtaa minua mutta ei pelota – – se, kuinka paljon hän ’varastaa’ aikaamme ja energiaamme, suututtaa minua valtavasti ja turhauttaa minua”) (she is on secondment and this has given us so much more additional time and energy that the sheer thought of her coming back makes me angry not scared – – it just makes me very angry and frustrated how much time and energy she “steals” from us).

104 On vielä syytä huomata, että 16.7.2015 päivätyssä sähköpostiviestissä, jonka arvioija 2 oli osoittanut puolisolleen ja jossa luetellaan viisi syytä, joiden vuoksi hän toivoi tapaamista EKP:n johtokunnan jäsenen kanssa, ja jossa käsitellään ”henkilöstöön liittyvää kysymystä” (liitteen A.12 asiakirja XXXVI), mainitaan hänen yksikköään koskenut esimerkkinä pidetty tapaus epäpätevyydestä, joka voisi auttaa kartoittamaan ja myöhemmin ratkaisemaan epäpätevyyttä koskevaan nykyiseen menettelyyn liittyviä ansoja. Arvioija 2 toteaa, että asianomainen henkilö oli pannut vireille kantelumenettelyn häntä ja arvioija 1:tä vastaan ja että tämä henkilö oli ollut osallisena myös muissa ristiriitatilanteissa kuin unionin virkamiestuomioistuimessa vireille saatetussa asiassa ja oikaisuvaatimuksissa. Arvioija 2 huomauttaa, että niiden ristiriitatilanteiden vuoksi, joissa asianomainen henkilö oli ollut osallisena aiemmin, kyseinen henkilö oli siirretty useisiin muihin pääosastoihin, jotka eivät valitettavasti halunneet pitää häntä, ja että mainitun henkilön maine oli sellainen, ettei häntä voitu siirtää muualle. Arvioija 2 toteaa lopuksi, että hän uhraa kohtuuttoman paljon aikaa ja energiaa (20 % ajastaan) asianomaiseen henkilöön ja että yksi syy siihen, että yksikkö [*luottamuksellinen*] on kolmen edellisen kuukauden ajan toiminut niin hyvin on se, että kyseinen henkilö oli komennuksella, ja koska hän oli ”pilannut” komennuksensa, hän oli palannut yksikköön [*luottamuksellinen*].

105 Edellä 100–104 kohdassa esitetystä ilmenee, että riidanalaiset asiakirjat kertovat paitsi ammatillisessa yhteydessä esiintyneestä väsymyksestä ja kyllästymisestä, kuten EKP tuo esille, myös arvioija 2:n kantajaa kohtaan tuntemista hyvin voimakkaista ja negatiivisista henkilökohtaisista tunteista.

106 Näin ollen arvioija 2:n riidanalaisissa asiakirjoissa esittämät lausumat ilmentävät subjektiivisen puolueettomuuden puuttumista tai ainakin puuttumisen todennäköisyyttä. Näin on etenkin, koska EKP:n henkilöstön arviointiohjeiden mukaan arvioija 2:n tehtävänä toisena arvioijana oli täydentää ensimmäisen arvioijan arviota, tarkistaa ensimmäisten arvioijien arvioita varmistaakseen oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun yksikössä ja toimiakseen välimiehenä tilanteessa, jossa ensimmäisen arvioijan ja arvioitavan henkilön välillä ilmenee vakava erimielisyys.

107 Edellä esitetystä seuraa, että toinen kanneperuste on hyväksyttävä.

108 Tämä päätelmä jo yksinään oikeuttaa riidanalaisen arviointikertomuksen kumoamisen ilman että on tarpeen tutkia muita argumentteja, joita kantaja on esittänyt ensimmäisen kanneperusteen toisen ja kolmannen osan sekä kolmannen kanneperusteen yhteydessä.

Vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamista koskeva vaatimus

109 Kantaja perustaa vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa pääasiallisesti riidanalaisen arviointikertomuksen lainvastaisuuteen sekä siihen, ettei hänellä ollut mahdollisuutta kokoukseen arvioijansa kanssa vuoden 2015 ASBR-päätöksen luovutustilaisuudessa, jotta hänelle olisi voitu antaa päätöstä koskevia lisäselvennyksiä ASBR-menettelyä koskevien suuntaviivojen mukaisesti.

110 EKP toteaa, että vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamista koskeva vaatimus on ilmiselvästi perusteeton.

111 Edellä 106–108 kohdasta ilmenee, että arvioija 2:n riidanalaisissa asiakirjoissa esittämät lausumat ovat omiaan näyttämään toteen subjektiivisen puolueettomuuden puuttumisen tai ainakin puuttumisen todennäköisyyden niin, että riidanalainen arviointikertomus on kumottava.

112 Myös vuoden 2015 ASBR-päätös on kumottava, kun otetaan huomioon ASBR-menettelyä koskevien suuntaviivojen 3 kohdan perusteella toteen näytetty ”epäsuora yhteys” arviointikierroksen ja ASBR-menettelyn välillä, sillä niiden on oltava keskenään johdonmukaisia eri tavoitteistaan huolimatta.

Vahingonkorvausvaatimus

113 Kantaja väittää yhtäältä, että riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamisen johdosta EKP:n tehtävänä olisi ottaa hänen arviointinsa uuteen käsittelyyn ja tehdä uusi ASBR-päätös ja siten palauttaa 1.1.2016 lukien hänen taloudelliset oikeutensa, joille on maksettava EKP:n ohjauskoron mukaista viivästyskorkoa korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä.

114 Toisaalta kantaja vaatii, että EKP velvoitetaan maksamaan 15 000 euroa korvauksena hänelle aiheutuneesta henkisestä kärsimyksestä. Kantajan mukaan riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoamisella ei yksistään voida kokonaan korvata hänelle aiheutunutta henkistä kärsimystä, joka on erotettavissa vaaditun kumoamisen perustana olevasta lainvastaisuudesta. Tapa, jolla arvioija 1 ja arvioija 2 ovat häntä kohtaan toimineet riidanalaisesta kertomuksesta ilmenevän mukaisesti kyseenalaistamalla hänen integriteettinsä ja lojaalisuutensa EKP:tä kohtaan ja esittämällä kolmansille osapuolille asiattomia ja kunniaa loukkaavia arviointeja hänen yksityiselämäänsä kunnioittamatta sekä levittämällä hänestä huhuja, on aiheuttanut hänelle vakavaa haittaa ja kyseenalaistanut hänen julkisen maineensa ja ihmisarvonsa.

115 EKP korostaa, että vahingonkorvausvaatimuksella ei ole perustetta, jos lainvastaisuutta ei todeta. EKP myös väittää, että kantajan tehtävänä on osoittaa hänelle väitetysti aiheutuneiden niiden aineellisten ja henkisten vahinkojen tosiasiallisuus, jotka johtuvat riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen antamiseen liittymättömästä toiminnasta, ja tällaista ei EKP:n mukaan ole käsiteltävässä asiassa tapahtunut.

116 SEUT 266 artiklan ensimmäisen alakohdan mukaan toimielimen, elimen tai laitoksen, jonka säädös on julistettu mitättömäksi, on toteutettava tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet. EKP:n tehtävänä on siten määrittää tämän tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet ja tehdä siihen perustuvat vuoden 2015 arviointikierrosta ja vuoden 2015 ASBR-menettelyä koskevat päätelmät.

117 Kantajalle väitetysti aiheutuneen henkisen kärsimyksen korvaamista koskevasta vaatimuksesta on syytä muistuttaa, että henkilöstöä koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin vastuun syntyminen edellyttää, että kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielimen moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on tosiasiassa syntynyt ja väitetyn toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (tuomio 1.6.1994, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., C-136/92 P, EU:C:1994:211, 42 kohta; ks. myös tuomio 16.12.2010, komissio v. Petrilli, T-143/09 P, EU:T:2010:531, 45 kohta

oikeuskäytäntöviittauksineen). Nämä kolme edellytystä ovat kumulatiivisia, joten jos jokin niistä ei täyty, unionin ei voida katsoa olevan korvausvastuussa (ks. tuomio 17.5.2017, PG v. Frontex, T-583/16, ei julkaistu, EU:T:2017:344, 97 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, ja tuomio 26.10.2017, Paraskevaidis v. Cedefop, T-601/16, EU:T:2017:757, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

118 Edellä esitetystä seuraa, että vaikka unionin toimielimen, elimen tai laitoksen virhe olisi näytetty toteen, unionin korvausvastuu voi tosiasiallisesti syntyä vain sillä edellytyksellä, että kantaja on pystynyt näyttämään, että hänelle on todella aiheutunut vahinkoa (ks. vastaavasti tuomio 26.10.2017, Paraskevaidis v. Cedefop, T-601/16, EU:T:2017:757, 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

119 On aiheellista myös huomata, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan lainvastaisen toimen kumoaminen voi sinällään olla asianmukainen ja periaatteessa riittävä korvaus henkisestä kärsimyksestä, joka tästä toimesta on voinut aiheutua (tuomio 9.11.2004, Montalto v. neuvosto, T-116/03, EU:T:2004:325, 127 kohta; ks. lisäksi vastaavasti tuomio 9.7.1987, Hochbaum ja Rawes v. komissio, 44/85, 77/85, 294/85 ja 295/85, EU:C:1987:348, 22 kohta).

120 Pelkkä lainvastaisen toimen kumoaminen ei kuitenkaan voi olla asianmukainen korvaus silloin, kun riidanalaisessa toimessa esitetään sellainen nimenomaisesti kielteinen arvio kantajan kyvyistä, joka saattaa loukata häntä (ks. vastaavasti tuomio 7.2.1990, Culin v. komissio, C-343/87, EU:C:1990:49, 27–29 kohta; tuomio 23.3.2000, Rudolph v. komissio, T-197/98, EU:T:2000:86, 98 kohta, ja tuomio 13.12.2005, Cwik v. komissio, T-155/03, T-157/03 ja T-331/03, EU:T:2005:447, 205 ja 206 kohta), tai kun kantaja osoittaa, että hänelle on aiheutunut henkistä kärsimystä, joka on erotettavissa kumoamisen perusteena olevasta lainvastaisuudesta ja jota ei voida kokonaan korjata tällä kumoamisella (tuomio 6.6.2006, Girardot v. komissio, T-10/02, EU:T:2006:148, 131 kohta, ja tuomio 19.11.2009, Michail v. komissio, T-49/08 P, EU:T:2009:456, 88 kohta).

121 Käsiteltävässä asiassa on syytä huomata, ettei ole millään lailla näytetty toteen, että arvioija 1:n arviointikertomuksessa tekemään arvioon liittyisi ylipäätään mitään virhettä. Kantaja ei myöskään ole esittänyt minkäänlaista alustavaa näyttöä sen tueksi, että arvioija 1 ei mahdollisesti olisi ollut puolueeton.

122 Kaikki se henkinen kärsimys, jota kantajalle on voinut aiheutua riidanalaisesta arviointikertomuksesta ja vuoden 2015 ASBR-päätöksestä, on välitöntä seurausta arvioija 2:n subjektiivisen puolueettomuuden puuttumisesta ja siten todetusta lainvastaisuudesta. Kuten edellä 100 kohdassa on todettu, riidanalaisessa arviointikertomuksessa kantajasta esitetyt negatiivisetkaan huomautukset eivät ole luonteeltaan loukkaavia.

123 Siltä osin kuin kantaja pyrkii saamaan korvausta riidanalaisiin asiakirjoihin perustuvasta mahdollisesta henkisestä kärsimyksestä on syytä huomata, että Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen 90 ja 91 artiklan perusteella nostettujen kanteiden yhteydessä luodun oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun väitetty vahinko ei perustu toimeen, jonka kumoamista vaaditaan, vaan virheisiin ja laiminlyönteihin, joita väitetään tehdyn, oikeudenkäyntiä edeltävä menettely on välttämättä aloitettava hallinnolle osoitetulla vaatimuksella tämän vahingon korvaamisesta (ks. vastaavasti tuomio 22.9.2015, Gioria v. komissio, F-82/14, EU:F:2015:108, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tätä oikeuskäytäntöä on vastaavasti sovellettava Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 50 a artiklaan, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja EKP:n perussäännön 36.2 artiklaan sekä EKP:n henkilöstön palvelussuhteen ehtojen 42 artiklaan perustuviin kanteisiin. Tästä seuraa, että tällainen vahingonkorvausvaatimus on jätettävä tutkimatta, jos EKP:lle ei ole ennen oikeudenkäyntiä esitetty vaatimusta riidanalaisiin asiakirjoihin perustuvan mahdollisen henkisen kärsimyksen korvaamisesta (ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 22.9.2015, Gioria v. komissio, F-82/14, EU:F:2015:108, 76 kohta).

124 Edellä todetusta seuraa, että riidanalaisen arviointikertomuksen ja vuoden 2015 ASBR-päätöksen kumoaminen edellä esitetyin perustein riittää kantajalle mahdollisesti aiheutuneen henkisen kärsimyksen korvaamiseen.

125 Vahingonkorvausvaatimus on näin ollen hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

126 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

127 Koska EKP on pääosin hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut kantajan vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) QB:tä koskeva arviointikertomus vuoden 2015 arviointikierrokselta ja 15.12.2015 tehty Euroopan keskuspankin (EKP) päätös palkankorotuksen epäämisestä QB:ltä kumotaan.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) EKP vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan QB:n oikeudenkäyntikulut.

Gervasoni Kowalik-Bańczyk Mac Eochaidh

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä marraskuuta 2018.

Allekirjoitukset